

ฝ่าวิกฤติ สร้างโอกาสให้กับเศรษฐกิจใต้

เอกนุช นวลศรี | ภักธิยา นวลใย ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้



เศรษฐกิจใต้ 'โตต่ำและขาดแรงขับเคลื่อนใหม่' จากปัญหาเชิงโครงสร้างที่สะสมมานาน ทั้งเศรษฐกิจที่พึ่งพาภาคเกษตรเป็นหลัก การผลิตที่เน้นการแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นต้นและขั้นกลางซึ่งมีมูลค่าเพิ่มไม่สูง รวมถึงภาคการท่องเที่ยวที่พึ่งพาต่างประเทศในสัดส่วนสูง ทำให้ภาคใต้รับมือกับความไม่แน่นอนของโลกได้ยากขึ้น ทั้งความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ วิกฤติสภาพภูมิอากาศ และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ธุรกิจจึงต้อง 'เร่งปรับตัว' ต่อยอดจากจุดแข็งเดิม ด้วยการคิดใหม่ ทำใหม่ สร้างคุณค่าใหม่ เพื่อตอบโจทย์กระแสโลกใหม่ และพร้อมรับทุกความไม่แน่นอน

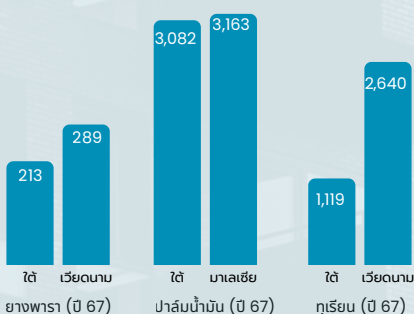
เศรษฐกิจใต้แม้จะเติบโต... แต่ยังไม่ได้ไม่ไกล

ตลอด 20 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจใต้มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ 2.0% ต่อปี ต่ำกว่าภาพรวมของทั้งประเทศที่เติบโตเฉลี่ยปีละ 2.7% ขณะเดียวกันรายได้ต่อหัวโดยเฉลี่ยของคนใต้ยังเติบโตช้ากว่าภูมิภาคอื่น โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยปีละ 4.1% ต่ำกว่าภาคเหนือและอีสานที่เติบโตเฉลี่ยปีละ 5.6% และ 6.5% ตามลำดับ สะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างสำคัญในหลายมิติ

พึ่งพาภาคเกษตรและอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำเป็นหลัก

- โครงสร้างเศรษฐกิจภาคใต้พึ่งพาภาคเกษตรสูงถึง 24% ซึ่งพืชเกษตรหลัก ทั้งยางพารา ปาล์ม น้ำมัน ทุเรียน มีผลผลิตต่อไร่ที่ต่ำกว่าคู่แข่ง
- การผลิตภาคอุตสาหกรรมเกือบทั้งหมดเป็นการแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นต้น-กลาง ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มไม่สูง

ผลผลิตต่อไร่เปรียบเทียบกับคู่แข่ง (กก./ไร่)



พึ่งพาตลาดต่างประเทศสูง

- 79% ของรายได้การท่องเที่ยวภาคใต้มาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยมากกว่าครึ่งมาจากนักท่องเที่ยวชาวยุโรป และมาเลเซีย
- การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเพื่อส่งออกสูงถึง 63% ของการผลิตทั้งหมด โดยเกือบครึ่งส่งไปตลาดจีน

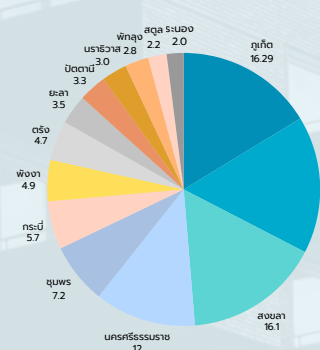
สัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ปี 68 (%)



มีความเหลื่อมล้ำสูง

- มูลค่าทางเศรษฐกิจเกือบครึ่งกระจุกอยู่เพียง 3 จังหวัด คือภูเก็ต สุราษฎร์ธานี และสงขลา ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างพื้นที่อย่างเห็นได้ชัด
- รายได้ต่อหัวของคนภูเก็ต (ปี 67) สูงกว่าจังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวต่ำสุด อย่างนราธิวาสเกือบ 7 เท่า

สัดส่วนเศรษฐกิจจังหวัดเทียบกับภาคใต้ ปี 67 (%)



ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกรมศุลกากร คำนวณโดย รพท.

บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

เศรษฐกิจใต้ถูกทำลายด้วย 3 ความไม่แน่นอนที่สำคัญของโลก

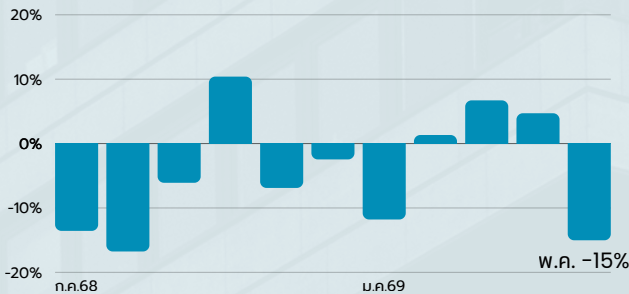
1. ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics)

- **โครงสร้างของภาคใต้พึ่งพาภาคการส่งออกและการท่องเที่ยวจากต่างประเทศสูง** ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นอีกซีกโลก จึงส่งผลกระทบมายังภาคใต้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
- **ผลสำรวจของ รพท. พบว่า 65% ของธุรกิจใต้อาศัยการนำเข้าวัตถุดิบและค่าขนส่งที่สูงขึ้นในระดับมากถึงมากที่สุด** ทำให้ต้นทุนค่าขนส่งและต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น
- **ความขัดแย้งในตะวันออกกลางและการปิดช่องแคบฮอร์มุซส่งผล กระทบชัดเจนต่อเศรษฐกิจใต้** โดยต้นทุนขนส่งทางเรือเพิ่มขึ้นถึง 38% ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกของภาคใต้เดือน พ.ค. 2569 ลดลง 15% จากช่วงเดียวกันปีก่อน ขณะที่ราคาตัวเครื่องบินเฉลี่ยทั่วโลกก็ปรับเพิ่มขึ้นถึง 35% ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาภาคใต้เดือน เม.ย. 2569 ลดลง 8% จากช่วงเดียวกันปีก่อน

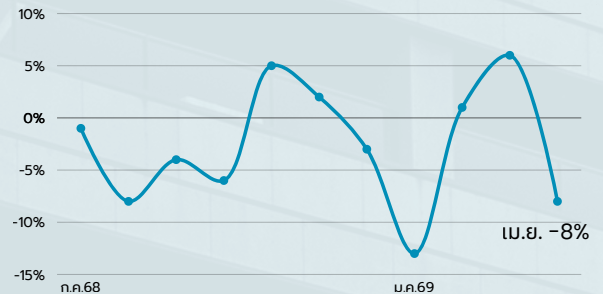
สงครามทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งค่าขนส่งและต้นทุนการผลิต เนื่องจากราคาน้ำมันแพงขึ้น วัตถุดิบที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศก็มีราคาผันผวนมากขึ้น ผู้ประกอบการต้องแบกรับภาระรอบด้าน แต่ไม่สามารถปรับราคาขายขึ้นตามได้ เนื่องจากสภาวะตลาดไม่เอื้ออำนวย

ที่มา: ตัวอย่างผลกระทบที่ผู้ประกอบการระบุแบบสำรวจการปรับตัวของธุรกิจใต้ โดย รพท. (พ.ค.-มิ.ย.69)

มูลค่าการส่งออกของภาคใต้ไปตลาด (%YoY)



จำนวนนักท่องเที่ยวผ่าน ตม. ภาคใต้ (%YoY)

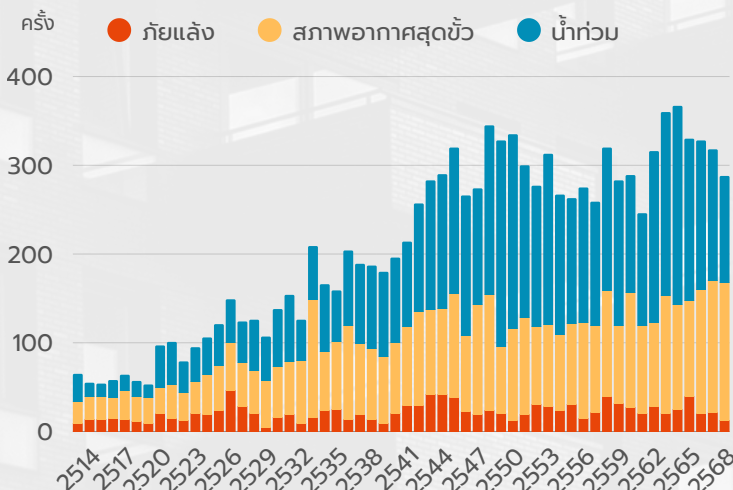


ที่มา: แบบสำรวจการปรับตัวของธุรกิจใต้ Trading Economics, กรมศุลกากร, OAG Aviation Worldwide และสำนักงานตรวจเข้าเมือง คำนวณโดย รพท.
หมายเหตุ: ต้นทุนขนส่งระหว่างประเทศ ณ เม.ย. 69, มูลค่าส่งออก ณ พ.ค.69, ค่าตัวเครื่องบิน ณ มี.ค.69 และจำนวนนักท่องเที่ยว ณ เม.ย. 69 (เทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน)

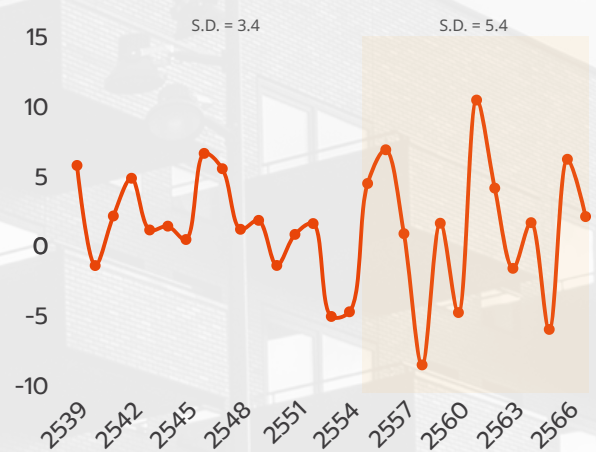
2. วิกฤติสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)

- **ภัยแล้งและอุทกภัยไม่ได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นชั่วคราวอีกต่อไป แต่กำลังเกิดขึ้น รุนแรงขึ้นและคาดการณ์ได้ยากขึ้น** สะท้อนจากเหตุการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ใน 9 จังหวัดภาคใต้ช่วงปลายปี 2568 ที่สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจเป็นวงกว้างและส่งผลกระทบต่อประชาชนกว่า 1.2 ล้านครัวเรือน
- **ยังมีความเสี่ยงเอลนีโญระดับรุนแรงมากที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นในช่วงปลายปีนี้** ต่อเนื่องไปถึงปีหน้า ซึ่งจะซ้ำเติมผลผลิตและรายได้เกษตรกรให้ผันผวนมากยิ่งขึ้น
- **นอกจากนี้ วิกฤติสภาพภูมิอากาศยังนำไปสู่การพิจารณาและการลงทุนใหม่ บนเงื่อนไข ‘กระแสความยั่งยืน’ (Sustainability)** ที่หากธุรกิจปรับตัวไม่ทัน อาจสูญเสียทั้งตลาดและโอกาสในการแข่งขัน

จำนวนครั้งของการเกิดภัยพิบัติ



อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรภาคใต้ (%)



หมายเหตุ: S.D. คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย M-DAT – The International Disasters Database สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คำนวณโดย รพท.

3. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Technology Disruption)

- แม้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ธุรกิจ แต่ก็ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้ที่ปรับตัวเร็วและผู้ปรับตัวช้า
- ธุรกิจในภาคใต้เริ่มเปลี่ยนผ่านสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น แต่การปรับใช้ยังไม่ครอบคลุมทั้งองค์กร รวมถึงยังนำข้อมูลดิจิทัลมาใช้วิเคราะห์ธุรกิจน้อย
- ผลสำรวจของ สปท. ชี้ว่า 82% ของธุรกิจรายใหญ่มีการปรับตัวด้านเทคโนโลยีแล้ว ขณะที่ SMEs มีเพียง 47% ที่ปรับแล้ว โดยรายใหญ่สามารถขยับไปใช้ระบบอัตโนมัติในสายการผลิต ทำการตลาดออนไลน์ ไปจนถึงการใช้ AI และข้อมูลมาช่วยตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ขณะที่ SMEs ยังติดข้อจำกัดด้านทุนและทักษะ ซึ่งนำไปสู่ความเสียเปรียบในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

ผลกระทบต่อตลาดแรงงาน

ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่กระทบธุรกิจ แต่แรงงานก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน โดยการจ้างงานและรายได้แรงงานในภาคการผลิตเริ่มลดลง ขณะที่รูปแบบการจ้างงานภาคการท่องเที่ยวเน้น "รายวัน" มากกว่าการจ้างงานระยะยาว สะท้อนถึงความเสี่ยงของแรงงานที่มีมากขึ้น

ดัชนีวัดระดับความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลขององค์กร ปี 2568

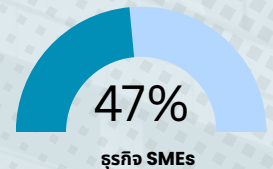
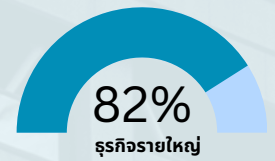


ระดับความพร้อมการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล

- 1.00-1.75 Digital novice ยังไม่พร้อมประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในธุรกิจ
- 1.76-2.50 Digital follower ยังไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้ครอบคลุมทั้งองค์กร มีการจับเก็บข้อมูลดิจิทัล บางส่วนแต่ไม่สามารถวิเคราะห์ได้
- 2.51-3.25 Digital native อยู่ระหว่างการพัฒนาปรับปรุงและศึกษาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในตลาดที่เข้ากันได้กับเทคโนโลยีเดิมที่มีอยู่แล้ว มีการจัดเก็บข้อมูลดิจิทัลแต่ไม่เป็นระบบ
- 3.26-4.00 Digital champion ใช้อุปกรณ์/ เครื่องมือดิจิทัลสนับสนุนระบบงานส่วนใหญ่ในองค์กร มีการจัดเก็บข้อมูลดิจิทัลอย่างเป็นระบบเพื่อวิเคราะห์โอกาสทางธุรกิจ

ที่มา: ผลสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และแบบสำรวจการปรับตัวของธุรกิจดี โดย สปท. (พ.ค.-มิ.ย. 2569) จำนวนโดย สปท.

การดำเนินการปรับตัวด้านเทคโนโลยี

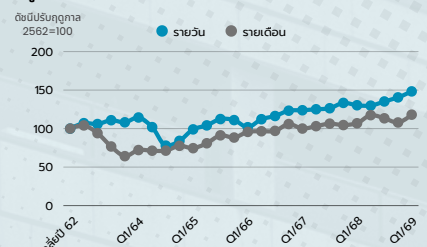


แรงงานภาคผลิต ปี 68 เทียบ 67



ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนโดย สปท.

รูปแบบการจ้างงานในสาขาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยว



ฝ่าวิกฤติ สร้างโอกาสให้กับเศรษฐกิจใต้

แม้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างจะทำให้ภาคใต้รับมือกับความไม่แน่นอนของโลกได้ยากขึ้น แต่ภายใต้ความท้าทายเหล่านี้ ก็ยังมีโอกาสจากเมกะเทรนด์ (Megatrend) ของโลก ทั้งด้านสุขภาพ สังคมสูงวัย และความยั่งยืน ที่กำลังสร้างความต้องการแบบใหม่ และกำลังเปลี่ยน Supply Chain ของโลกไปพร้อมกัน หัวใจสำคัญจึงอยู่ที่การต่อยอดจุดแข็งเดิมด้วยนวัตกรรมและวิธีคิดใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ตอบโจทย์สิ่งที่โลกกำลังต้องการ

สร้างมูลค่าเพิ่มและเติมต่อการแข่งขัน

- จาก Commodity สู่ High Value เร่งนำ Smart Farming เข้ามาใช้เพื่อยกระดับประสิทธิภาพภาคเกษตร ปรับจากการขายวัตถุดิบไปสู่การผลิตสินค้าที่มีมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรม โดยการพัฒนาร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมปลายน้ำ เช่น ผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ สารสกัดมูลค่าสูงจากพืชท้องถิ่น
- เตรียมความพร้อมสู่มาตรฐานการค้าสีเขียว อาทิ EUDR, CBAM, Green hotel เพื่อขยายตลาด สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เนื่องจากสินค้า Green Product เป็นสินค้าที่ตลาดโลกยอมรับและพร้อมจ่ายแพงกว่า

กระจายความเสี่ยง

- กระจายตลาดส่งออก เพิ่มคู่ค้าใหม่ที่มีศักยภาพ รวมถึงตลาดพรีเมียมที่มีกำลังซื้อสูง พร้อมปรับสินค้าให้ตรงกับความต้องการในแต่ละตลาด เช่น ผลไม้สดและแปรรูปจากตลาดอินเดียและเอเชียใต้ ยกกระถางอาหารทะเลเป็นสินค้าพร้อมทานเกรดพรีเมียมมาตรฐานสากล เพื่อเจาะตลาดตะวันออกกลางและอินโดนีเซียซึ่งมีฐานประชากรมุสลิมขนาดใหญ่
- กระจายฐานการท่องเที่ยว เพิ่มเส้นทางบินตรงจากตะวันออกกลางและยุโรป เพื่อขยายฐานนักท่องเที่ยวชาตินั้ควบคู่กับเชื่อมพื้นที่เมืองหลัก-เมืองรองที่มีศักยภาพ รวมทั้งปรับโมเดลการท่องเที่ยวจากแบบ Mass สู่ Value โดยมุ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีกำลังซื้อสูง เช่น กลุ่ม Long-stay Digital Nomads และ MICE

ยกระดับทักษะแรงงาน

- พัฒนากิจกรรมแห่งอนาคตให้กับแรงงาน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่โลกยุคใหม่ ทั้งการยกระดับทักษะด้าน Wellness ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม รวมถึงทักษะดิจิทัลและ AI

ตัวอย่างการปรับตัวของธุรกิจใต้



จาก 'ห้องพักร' สู่ 'Wellness Experience'

"Varana Hotel Krabi" เห็นโอกาสจากเมกะเทรนด์ Wellness Tourism จึงยกระดับจากการขายห้องพักสู่ "ประสบการณ์ด้านสุขภาพ" ผ่านการพัฒนาเป็น Sustainable Sports & Wellness Hotel ผ่านการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ควบคู่กับการดำเนินธุรกิจที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวกำลังซื้อสูง สร้างรายได้สม่ำเสมอ **และในวันที่นักท่องเที่ยวเปลี่ยน ก็ยังมีตลาดเฉพาะอีกมาก ที่เป็นโอกาสของภาคใต้ อาทิ Gastronomy Tourism**



จาก 'ยางพารา' สู่ 'นวัตกรรมสุขภาพ'

"Doctor N Medigel" เป็นตัวอย่างการสร้างมูลค่าเพิ่มยางพาราด้วยนวัตกรรม ผ่านคำถามสำคัญว่า ผู้ป่วยที่นอนผ่าตัดหลายชั่วโมงกำลังเจอปัญหาอะไร เกิดเป็นการพัฒนา "เจลยางพาราทางการแพทย์" ป้องกันแผลกดทับ จากความร่วมมือของทีมแพทย์และนักวิจัย สามารถทดแทนอุปกรณ์นำเข้าราคาสูง และจดสิทธิบัตร ต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้สำเร็จ ยกย่องมูลค่าวัตถุดิบนี้ยางพาราจากราคาประมาณ 80 บาทต่อกิโลกรัม สู่วัสดุทางการแพทย์มูลค่าสูง **เปลี่ยนสินค้าเกษตร ให้กลายเป็นนวัตกรรมสุขภาพ**



จาก 'สวนปาล์มน้ำมัน' สู่ 'สินค้ามาตรฐานโลก'

เมื่อความยั่งยืน กลายเป็นเงื่อนไขในการตัดสินใจของผู้ซื้อและผู้ผลิตสินค้า และไทยเองผลิตปาล์มน้ำมันอันดับ 3 ของโลก จึงต้องร่วมกันยกระดับอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มสู่มาตรฐานสากล RSPO* ผ่าน "การจัดการ" ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่เกษตรกรจนถึงผู้ผลิตสินค้า เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงตลาดคุณภาพ และสร้างรายได้ให้เกษตรกรอย่างยั่งยืน ปัจจุบันเกษตรกรไทยที่ได้รับรอง RSPO มีสัดส่วนเพียง 2% สะท้อนว่ายังมีโอกาสอีกมากที่จะยกระดับการผลิตและศักยภาพการแข่งขันสู่ตลาดโลก **เพราะในโลกยุคใหม่ ผู้บริโภคยอมจ่ายสูงขึ้น เพื่อเลือกสินค้าที่สอดคล้องกับ 'มาตรฐานสิ่งแวดล้อม'**

ที่มา: บริษัท เอ็นเอฟ เอสเค จำกัด, โรงแรมวารานา กระบี่ และอุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ RSPO thailand
*RSPO: the Round Table on Sustainable Palm Oil

“ท่ามกลางความท้าทายจากปัญหาโครงสร้างเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนจากภายนอก การยืนอยู่ที่เดิมไม่ใช่ทางเลือกของการอยู่รอดอีกต่อไป ภาคใต้จำเป็นต้องเร่งปรับตัว โดยต่อยอดจุดแข็งเดิมที่มีอยู่ด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม ผ่านกระบวนการคิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้ตอบโจทย์โลกยุคใหม่ได้มากกว่าเดิม โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีและ AI เข้าถึงได้ง่ายขึ้น ผู้ประกอบการรายเล็กก็สามารถนำมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน หรือขยายโอกาสทางธุรกิจได้ โดยไม่จำเป็นต้องลงทุนสูงเหมือนในอดีต

ทั้งนี้ การปรับตัวไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นโดยลำพัง เพราะวันนี้มีหลายหน่วยงานที่พร้อมสนับสนุน ทั้งองค์ความรู้ เครือข่าย และเครื่องมือ ที่ช่วยให้การปรับตัวเกิดเป็นรูปธรรมได้จริง เพื่อร่วมกันเปลี่ยนความท้าทายในวันนี้ให้เป็น "โอกาสใหม่" และขับเคลื่อนภาคใต้สู่การเติบโตอย่างยั่งยืน”